

แนวทางการออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้เรือนพื้นถิ่นลุ่มแม่น้ำท่าจีน

กรณีศึกษา อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชัยนาท ๓ จังหวัดชัยนาท

สุรียนต์ จันทร์สว่าง^{1*} ศุภโชค สอนธิชัย² ชัยพล ศรีณยพัชร³ และ สิริพิสิษฐ์ จันทร์ชุมพล⁴

Interior design guidelines for vernacular houses learning center in the Tha chin river basin: A case study of chainatmuni national museum, Chai Nat

Suriyan Chansawang^{1*} Supachock Sonthichai² Chayaphol Saranyapat³ and Siripisit Chanchoopool⁴

วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Architecture, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author E-mail address : Suriyun.ch@ssru.ac.th

received: October 4,2024

revised: August 4,2025

accepted: September 26,2025

บทคัดย่อ

การวิจัยแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้เรือนพื้นถิ่นลุ่มแม่น้ำท่าจีน กรณีศึกษา อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชัยนาท ๓ จังหวัดชัยนาท มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทฤษฎีแนวทางการออกแบบตกแต่งภายใน และนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับรายละเอียดประกอบแบบการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน ผลการศึกษาพบว่าลักษณะการจัดการพื้นที่ในรูปแบบการกระตุ้นเร้าให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สร้าง ถ่ายทอดรับรู้ควบคู่กับการออกแบบสภาพแวดล้อมของพื้นที่กิจกรรมนั้น ประสบการณ์จากการจดจำให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดแสดงคือพื้นที่แห่งการรับรู้ และความรู้สึกร่วมกัน พื้นที่การเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ศาสตร์ด้านการศึกษา และการเรียนรู้จากกระบวนการออกแบบสภาพแวดล้อมตามบริบทของเนื้อหาสาระที่จัดแสดงหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงข้อมูลในแต่ละส่วนพื้นที่ภายในอาคาร ดังนั้นการออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงประเด็นสำคัญคือ ความหมายของวัตถุประสงค์สำหรับการจัดแสดงเรื่องราวตามบริบทของพื้นที่กิจกรรมแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของส่วนพื้นที่ภายในอาคาร

คำสำคัญ: แนวทางออกแบบตกแต่งภายใน ศูนย์การเรียนรู้เรือนพื้นถิ่น ชุมชนวัฒนธรรมริมน้ำ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม

ABSTRACT

The purposes of this research were to concept and Corporate Design of research and Development Interior Architecture Design and Presentation interior decoration. The results of the study found that space management characteristics stimulate creative thinking. Convey awareness along with designing the environment of that activity area. A memorable experience for everyone to participate in the activities on display is the area of perception and feeling, Making Sense, called the Learning Space. It is considered an educational science. and learning from the process of designing the environment according to the context of the displayed content, changing information in each area within the building. The interior design of the learning center Important points to keep in mind are: Meaning of objectives for story display. Meaning objective to storyline according to the context of the learning activity space that corresponds to the displayed objects according to the elements of the interior space.

Keywords: Guidelines interior design Vernacular architecture learning center River cultural community, Cultural Landscape

บทนำ

ปัจจุบันองค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์เชิงพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนระหว่างสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์โดยมนุษย์ อาทิ ความหลากหลายของรูปลักษณะเรือนพื้นถิ่นที่กระจายตัวอยู่ในแต่ละกายภาพภูมิศาสตร์ภายใต้ขอบเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำในแต่ละจังหวัดที่แม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน กล่าวคือ จุดเริ่มแรกของแม่น้ำท่าจีน พบการแยกสายน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณพื้นที่ตอนบน โดยเริ่มจากพื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดชัยนาท เรียกจุดเริ่มสายน้ำนั้นว่า “แม่น้ำมะขามเฒ่า” และไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรีบริเวณพื้นที่ตอนบนถึงตอนล่าง เรียกชื่อลุ่มน้ำช่วงนั้นว่า “แม่น้ำสุพรรณบุรี” แล้วจึงไหลผ่านต่อมายัง บริเวณพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดนครปฐม เรียกชื่อลุ่มน้ำช่วงนั้นว่า “แม่น้ำนครชัยศรี” (ปรากฏชุมชนย่านตลาดริมน้ำบริเวณพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีถึงจังหวัดนครปฐมที่ก่อรูปขึ้นจำนวน 24 แห่ง จากผลสำรวจพื้นที่ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2560 (K., Haocharoen, 2016) จากนั้นจึงไหลสู่ทะเลบริเวณพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยเรียกชื่อพื้นที่บริเวณปลายทางสายแม่น้ำนั้นว่า “แม่น้ำท่าจีน” ซึ่งบริบทสภาพแวดล้อมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมนุษย์ ชุมชนและการตั้งถิ่นฐานหรือที่เรียกว่า “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape)” (K., Kirdsiri, 2008)

เมื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปลักษณะเรือนพื้นถิ่นที่ปรากฏจากเอกสารอ้างอิงทางวิชาการภายใต้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนย้อนหลังกลับไปในช่วงปีพ.ศ 2543 - 2560 จึงพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวข้องระหว่างการก่อรูปเรือนจากภูมิปัญญาเชิงช่างพื้นถิ่นกับพื้นที่ทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมสังคมริมน้ำ จากอิทธิพลปัจจัยทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทเรือนอยู่อาศัย ไปตามบริบทวิถี

การดำรงอยู่จากสภาพสังคมวัฒนธรรมที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่องในหลากหลายประเด็น อาทิ ความแตกต่างทางโครงสร้าง รูปทรงเรือนอยู่อาศัยพื้นที่ไรสวนที่ยกใต้ถุนสูงกว่าเรือนที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำ ส่งผลให้บริเวณลุ่มน้ำท่าจีนที่เป็นแหล่งที่มีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ปรากฏในลักษณะรูปแบบจากพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่ในสมัยอดีตจนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของผู้นับจากภายนอก และภายในเข้ามาตั้งหลักแหล่งตามกายภาพพื้นที่อยู่อาศัยอย่างถาวร เกิดเป็นพื้นที่สังคมทางวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำ ก่อเกิดอัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงพื้นที่ทางสังคมเกษตรกรรม การทำสวนไร่นาผสมผสานการครองชีพด้วยสังคมการค้าขายบริเวณเขตลุ่มแม่น้ำ หรือ เรือนพื้นถิ่นที่อยู่บริเวณย่านตลาดชุมชนริมน้ำที่มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มที่เกาะตัวตามพื้นที่ เกษตรกรรม ตามแหล่งน้ำควบคู่ไปกับเส้นทางคมนาคม ที่มีกพบรูปแบบการวางตัวของกลุ่มอาคารลักษณะการขนานตามแนวแม่น้ำ ซึ่งลักษณะของผังพื้นที่ตั้งเรือนในภาพรวมแบบ กลุ่มของการวางผังเรือนจะเกาะกลุ่มรวมตัวแนวยาว หากสังเกตความสัมพันธ์การวางผังเรือนเชิงพื้นที่กับเส้นทางการสัญจร โดยตัวกำหนดลักษณะการวางตัวของเรือนค้าขายที่มีการเรียงตัวกันระหว่างตัวเรือนภายใต้รูปแบบการวางผังเรือนเชิงพื้นที่กับเส้นทางการสัญจรอย่างต่อเนื่อง และมีลักษณะองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในรายละเอียดส่วนประกอบวัสดุโครงสร้างอาคารมักทำมาจากไม้จริงเป็นหลัก ถือเป็นการแสดงออกทางภูมิปัญญาเกี่ยวกับการเลือกวัสดุที่สุดต่อคล้องบริบทการดำรงอยู่ในวิถีชุมชนเรือนแถวไม้ จึงถือเป็นวิวัฒนาการการด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่อยู่อาศัยทางสังคมวัฒนธรรมริมน้ำ (กฤตพร หัวเจริญ, 2560)

อีกทั้ง ยังสามารถสะท้อนให้ทราบถึงพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคมลุ่มแม่น้ำท่าจีน ที่ก่อรูปความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างสังคมชุมชนริมน้ำกับองค์ประกอบสถาปัตยกรรมในลักษณะที่แตกต่างกันของแต่ละภูมิปัญญาเชิงช่างเกี่ยวกับการก่อรูปงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ยังคงปรากฏความชัดเจน อยู่จนถึงสมัยปัจจุบัน

บริบทพื้นที่สังคมทางวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำท่าจีน จากประเด็นดังที่กล่าวมาจึงสะท้อนให้ทราบถึงคุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างเรือนพื้นถิ่นที่สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์เป็นตัวแทนผ่านงานสถาปัตยกรรมเชิงพื้นที่กับบริบทสังคมวัฒนธรรมที่ปรับเปลี่ยนตามการดำรงอยู่ในสภาพปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยและคณะ จึงเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้เรือนพื้นถิ่นลุ่มแม่น้ำท่าจีน เพื่อเป็นตัวแทนเชิงพื้นที่ด้านการเรียนรู้สู่สร้างสรรค์สร้างทางกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสื่อความหมายบริบททางภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ที่มุ่งเน้นแสดงข้อมูลแสดงให้ทราบถึงการทำความเข้าใจรูปลักษณะของเรือนพื้นถิ่นภายใต้บริบทพื้นที่สังคมวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำท่าจีน

โดยอธิบายผ่านการสื่อความหมายพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) จากแนวคิดสรรค์สร้างจัดแสดงงานนิทรรศการที่เน้นจัดแสดงเรื่องราวถึงพัฒนาการเรือนพื้นถิ่นบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนเป็น “เส้นเรื่องหลัก” (Main Storyline) ควบคู่การนำเสนอข้อมูลกระบวนการออกแบบตกแต่งภายในพื้นที่อาคารประเภทศูนย์เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดแสดงเนื้อหาในรูปแบบนิทรรศการชั่วคราวและนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับการก่อรูปงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากการภูมิปัญญาเชิงช่างที่แตกต่างกันในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ที่สามารถสื่อถึงความสำคัญด้านพื้นที่ตัวแทนในภาพรวมขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่ทางสังคมชุมชนริมแม่น้ำท่าจีน เอื้อประโยชน์ทางข้อมูลผสมผสานกับวิธีการจัดแสดงเนื้อหาในรูปแบบนิทรรศการในด้าน

ต่าง ๆ สำหรับให้บุคคลที่สนใจข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิดกระบวนการออกแบบตกแต่งภายในปรับปรุงพื้นที่อาคารเก่า ให้สามารถนำมาใช้เป็นพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ผ่านวิธีการจัดแสดงนิทรรศการด้านสถาปัตยกรรมพื้นที่ที่สอดคล้องตามบริบทพื้นที่ตั้งโครงการในสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิดการออกแบบตกแต่งภายใน (Interior design concept) อาคารศูนย์การเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพื้นที่อาคารเก่า ให้สามารถนำมาใช้เป็นพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ผ่านวิธีการจัดแสดงนิทรรศการด้านสถาปัตยกรรมพื้นที่ที่สอดคล้องตามบริบทพื้นที่ตั้งโครงการในสถานศึกษา
2. นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับรายละเอียดประกอบแบบการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน (Interior architectural Design presentation) เพื่อให้เหมาะสมต่อพฤติกรรมผู้ใช้งาน และผู้ให้บริการด้านการออกแบบพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ผ่านวิธีการจัดแสดงนิทรรศการตามบริบทพื้นที่ตั้งโครงการในสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่โครงการ กำหนดอาคารกรณีศึกษาในงานวิจัย อาศัยอ้างอิงข้อมูลทางจากการคัดเลือกพิจารณาตามรายงานงานวิจัยโครงการเสนอแนะการออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้เรือนพื้นถิ่นภาคกลาง (S. Chanchuphon, 2021) และการประยุกต์ใช้แนวคิดการเลือกพื้นที่ตามทฤษฎีจินตภาพของเมือง (The Image of the City) ที่ระบุถึงองค์ประกอบการเลือกพื้นที่ตัวแทนสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกายภาพพื้นที่ตั้งโครงการ โดยอาศัยหลักการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองจากอาคารที่ไม่ได้ถูกใช้งานตามยุคสมัยให้มีการปรับปรุงออกแบบตามบริบทการใช้งานแบบร่วมสมัยผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์สร้างอาคารสถานที่ หรือพื้นที่การเรียนรู้ตามจินตภาพสาธารณะ “Public images” (Lynch, 1960) โดยอาคารตามรายงานวิจัยที่ได้อ้างอิงข้อมูลดังกล่าวพบว่า “อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทภูมิ” ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดพระบรมธาตุวรวิหาร ตำบลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ผลจากการสำรวจกายภาพพื้นที่ตั้งอาคาร แสดงให้ทราบถึงความสอดคล้องทางบริบทเชิงพื้นที่สังคมวัฒนธรรมริมแม่น้ำ เนื่องจากอาคารอยู่บริเวณพื้นที่ชุมชนสังคมวัฒนธรรมเก่าริมแม่น้ำท่าจีนในสมัยอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งถือเป็นพื้นที่เริ่มแรกของสายแม่น้ำท่าจีนภายใต้ขอบเขตพื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดชัยนาท (K., Haocharoen, 2016) ดังภาพที่ 1

ดังนั้น อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทภูมิ จึงเป็นเสมือนพื้นที่ตัวที่สามารถสื่ออธิบายความเป็นมาเกี่ยวกับเรือนพื้นถิ่นกลุ่มแม่น้ำท่าจีนที่เชื่อมโยงจากสังคมวัฒนธรรมภายใต้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มแม่น้ำท่าจีนได้เป็นอย่างดี (K., Haocharoen. (2017)

2. ลักษณะรูปแบบอาคาร เป็นอาคาร 2 ชั้น แบ่งพื้นที่ใช้งานทั้งหมด 4 ส่วนพื้นที่หลัก ตามแบบมาตรฐานราชการสำนักศิลปากร สังกัดภายใต้สำนักศิลปากรที่ 4 จังหวัดลพบุรี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ของการก่อสร้างอาคาร เพื่อเป็นพื้นที่แหล่งการเรียนรู้แบบร่วมสมัย ให้เกิดความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการแข่งขันอย่างยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (Office of the national economic and social development board, 2016) ซึ่งปัจจุบันสภาพพื้นที่ภายในอาคารขาดการปรับปรุงออกแบบตกแต่งภายในต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาหลายปี ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ และขาดการกำหนดนโยบายแผนการพัฒนาด้านการออกแบบพื้นที่ภายในอาคารให้มีพื้นที่สรรค์สร้างอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังภาพที่ 2

ด้วยเหตุนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า พื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทภูมิแห่งนี้ จำเป็นที่จะต้องทำการปรับปรุงพัฒนาออกแบบตกแต่งภายในพื้นที่ให้มีพื้นที่สรรค์สร้างอื่น ๆ อาทิ พื้นที่การเรียนรู้ ในมิติการจัดแสดงกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความต้องการภายใต้ข้อจำกัดของพื้นที่ตามนโยบายของแผนพัฒนาท้องถิ่น และข้อจำกัดของโครงสร้างอาคารมาประยุกต์ใช้สำหรับการออกแบบตกแต่งภายใน ผ่านกระบวนการสรรค์สร้างพื้นที่นิทรรศการในรูปแบบที่หลากหลาย เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้เรือนพื้นถิ่นกลุ่มแม่น้ำท่าจีน มีรูปแบบและองค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่นกลุ่มแม่น้ำท่าจีนที่หลากหลายด้วยภูมิปัญญาการก่อรูปเรือนภายใต้กายภาพพื้นที่ในบริบทวิถีดำรงอยู่ที่ต่างกัน การปรากฏรูปแบบเรือนในองค์ประกอบต่าง ๆ สามารถสะท้อนให้ทราบถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากความเฉพาะของบริบทการดำรงอยู่บริเวณพื้นที่ชุมชนริมแม่น้ำในช่วงยุคสมัยอดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดีทั้งนี้ เนื้อหาในรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของบทความเกี่ยวกับพื้นที่การใช้สอยจากความต่างของกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถระบุขอบเขตพื้นที่ของอาคารเดิมที่จะปรับปรุงได้ดังนี้ 1. พื้นที่โถงต้อนรับ 2. พื้นที่พักคอย

3.พื้นที่ห้องสัมมนาและให้คำแนะนำเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านเรือนพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำ 4. พื้นที่นิทรรศการถาวร 5. พื้นที่นิทรรศการชั่วคราว

ภาพ 1 ตำแหน่งที่ตั้งบริเวณพื้นที่โดยรอบอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาท
ที่มา: Office of the National Economic and Social Development Board. (2016).

ภาพ 2 พื้นที่จัดแสดงวัตถุโบราณภายในพื้นที่อาคารพิพิธภัณฑสถานชัยนาท
ที่มา: Office of the National Economic and Social Development Board. (2016).

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลทฤษฎี แนวคิดในงานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แนวทางการออกแบบภายในอาคารศูนย์การเรียนรู้ (Design guideline for learning center)

เพื่อใช้กำหนดตัวแปรตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมภายใน โดยรวบรวมข้อมูลด้านการออกแบบภายในศูนย์การเรียนรู้ และพิจารณาจำแนกข้อมูลที่สามารถเอื้อประโยชน์สำหรับการในการออกแบบพื้นที่ ผังบริเวณ ผังพื้นที่ ผังอาคาร ผังงานระบบ รูปด้านอาคาร และข้อมูลทางกายภาพสถาปัตยกรรมภายใน ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ งานระบบภายในอาคารและงานระบบสารสนเทศอื่น ๆ รวมถึงการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ รวมถึง การจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกตพื้นที่กิจกรรม และสังเกตปัญหาการใช้สอยพื้นที่ด้านพฤติกรรม โดยเน้นการเก็บข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้ให้บริการ (เจ้าหน้าที่องค์กร) และผู้รับบริการในฝ่ายงานต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางเสนอแนะแนวทางออกแบบปรับปรุงพื้นที่ภายในอาคาร ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ในฝ่ายงานส่วนต่าง ๆ และนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการออกแบบตกแต่งภายในอาคารกรณีศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สื่อนี้อาสาเทคนิคการจัดแสดง และกำหนดการจัดแสดงพื้นที่นิทรรศการในแต่ละประเภทเกี่ยวกับประเด็นที่ควรคำนึงถึงคือ เรื่องราวของการการจัดที่สามารถให้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ ผ่านวัตถุจัดแสดงร่วมกับสภาพแวดล้อมของสถานที่จัดแสดงควบคู่กันไป โดยอาศัยเทคโนโลยี นวัตกรรม สื่อสารนำเสนอภาพ แสง สี และเสียงในรูปแบบต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อข้อมูลในแต่ละเรื่องราวผ่านสัดส่วนพื้นที่การจัดแสดงตามลำดับขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความคล้ายคลึงกันของพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการนั้น เทคนิคการนำเสนอข้อมูลสามารถนำเสนอในรูปแบบกลุ่มผสมผสาน (Gagne's eclecticism) จึงเชื่อได้ว่าการนำความรู้ที่มีเนื้อหาหลายประเภทของแหล่งข้อมูล โดยข้อมูลในบางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง แต่ข้อมูลบางประเภทนั้น มีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้ความสามารถในความเข้าใจขั้นสูง (K. Hong Heng Seng, 2019) ซึ่งรูปแบบการสื่อเนื้อหารายละเอียดการจัดแสดง Storyline Communicating ควรเริ่มแรกจากกำหนดขอบเขตเนื้อหาในงานจัดแสดงสู่การนำข้อมูลดังกล่าวมาเรียงลำดับตามความสำคัญคือ 1. เร่งเร้าความสนใจ (Gain attention) 2. บอกวัตถุประสงค์การนำเสนอ (Specify objective) 3. ทบทวนความรู้เดิม (Activate prior knowledge) 4. นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present new information) 5. ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide learning) 6. กระตุ้นการตอบสนองจากเนื้อหา (Elicit response) 7. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide feedback) 8. ทดสอบเสนอความรู้ใหม่ (Assess performance) และ 9. สรุปและนำไปใช้ (Review and transfer)

วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ใช้วิธีการสัมภาษณ์ในระดับขั้นพื้นฐานจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายงาน ซึ่งถือเป็นผู้ใช้พื้นที่ลักษณะรูปแบบประจำและ ผู้รับบริการที่เป็นผู้ใช้พื้นที่ลักษณะรูปแบบชั่วคราว ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้ให้ และผู้รับบริการภายในพื้นที่อาคาร (Behavior analysis research) ศึกษาด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลทางศักยภาพของพื้นที่ตามสภาพการณ์จริงในสภาพปัจจุบัน ด้วยลักษณะที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอก ไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ การวัดขนาดพื้นที่ การถ่ายภาพบรรยายบริเวณพื้นที่โดยรวมจากกิจกรรมที่ต่างกัน

งานวิจัยนี้แบ่งข้อมูลการศึกษาเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

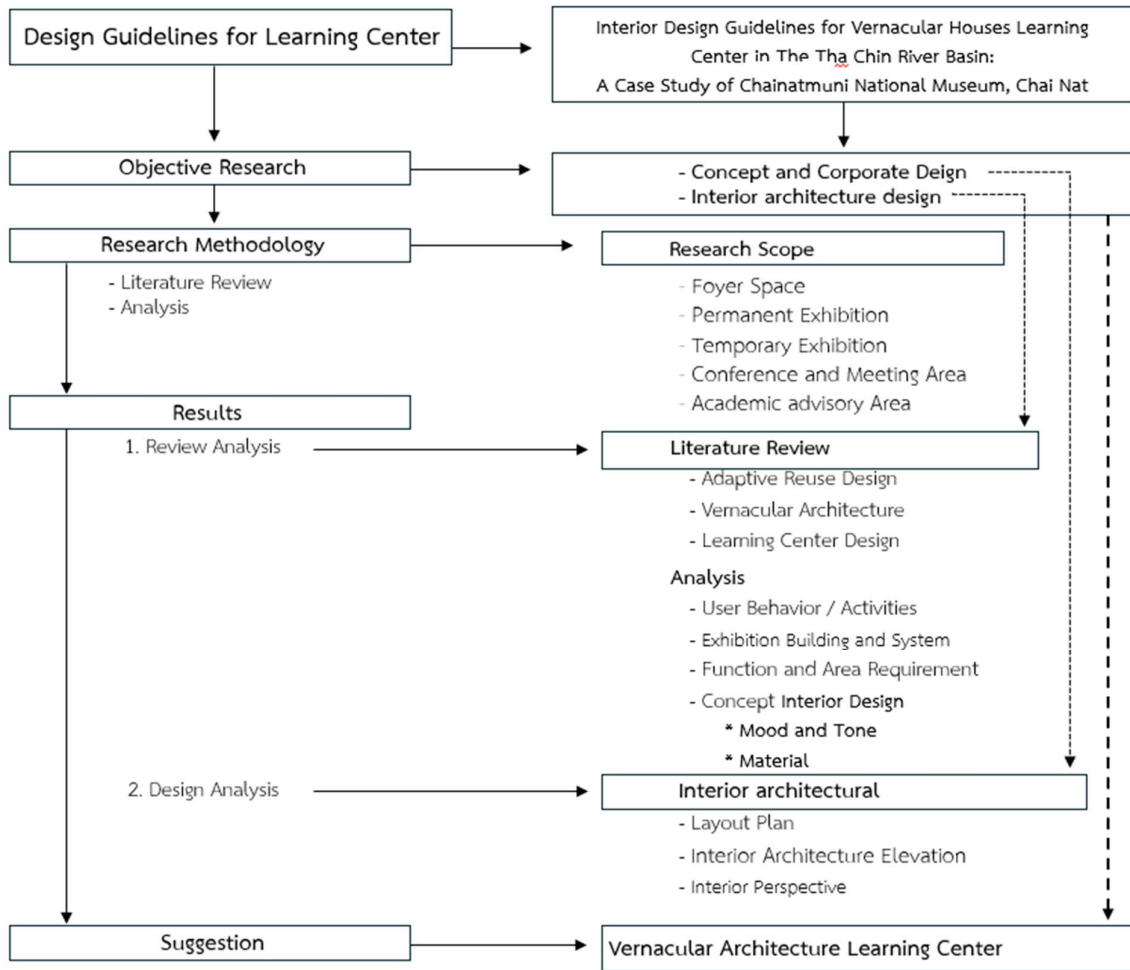
1. **ข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่** โดยวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพทางสถาปัตยกรรมภายในสำหรับงานออกแบบ (Interior Architecture Physical Analysis) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพทางสถาปัตยกรรมภายในด้านพื้นที่ใช้สอยที่ได้จากการเก็บข้อมูลในงานวิจัยที่ใช้อ้างอิงดังที่กล่าวมาเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะรูปแบบใช้สอยเชิงพื้นที่ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างขอบเขตพื้นที่การจัดแสดงนิทรรศการกับพื้นที่ใช้สอยกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ พื้นที่ห้องสัมมนา โดยคำนึงถึงรายละเอียดข้อมูลด้านสัดส่วนการใช้สอยพื้นที่ของแต่ละหน่วยกิจกรรมที่สัมพันธ์กับทางสัญจร (Area requirement) ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่สำคัญในลำดับแรกสำหรับการออกแบบพื้นที่การจัดแสดงนิทรรศการในอาคารศูนย์การเรียนรู้ (Palmer, Mickey A., 1981) เพื่อใช้ข้อมูลนำมาสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการออกแบบ และสรุปข้อมูลด้านแนวคิดการออกแบบตกแต่งภายใน (Interior Design Concept) ซึ่งข้อมูลผลสำรวจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่อาคารกรณีศึกษา โดยแบ่งการเก็บกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจาก 2 ลักษณะผู้ใช้พื้นที่ภายในอาคารคือ ผู้ให้บริการ และ ผู้ใช้บริการ เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หน้าที่ใช้สอยและกิจกรรมใช้สอยของโครงการ (Function and activity analysis) ภายใต้ขอบเขตโครงการ (Scope of project) กำหนดประเด็นที่เป็นปัจจัยตัวชี้วัดตามตั้งข้อสังเกตที่ตั้งไว้ ได้แก่ 1. พื้นที่ใช้สอยตามความต้องการในโครงการ (Facility & Need of project) 2. หน้าที่ใช้สอย หรือประโยชน์ใช้สอย (Function) 3. กิจกรรมการใช้สอย (Activity) ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ (User) สถานที่ (Place) และพฤติกรรม (Behavior) อาศัยการวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่ในการทำกิจกรรม โดยศึกษาลักษณะกิจกรรมภายใน และวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานของผู้ให้บริการในแต่ละประเภท เพื่อทราบถึงปัญหาและความ

ต้องการของผู้ใช้บริการ อ้างอิงจากวิธีการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดกลุ่มอายุ และเพศ จำนวน 30 คน ตามสภาพการณ์ใช้งานจริง ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิธีการเก็บข้อมูลปัจจัย ตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพกายภาพของพื้นที่ภายในอาคารกรณีศึกษา

รายละเอียดข้อมูล		วิธีการ			
ปัจจัย	ตัวชี้วัด	สำรวจ	สังเกต	สัมภาษณ์	
ความเหมาะสมของที่ตั้งโครงการ	ตำแหน่งของพื้นที่ใช้สอย	*	*	**	
ความเพียงพอการเข้าถึงพื้นที่ (ทางเข้า-ออก)	จำนวนของประตูทางเข้า	*	*	***	
ความเหมาะสมของการจัดวางพื้นที่วัตถุจัดแสดง	ตำแหน่ง/รูปแบบการจัดวาง	*	**	*	
ความเพียงพอของขนาดพื้นที่ทำกิจกรรม	ขนาดของพื้นที่และทางสัญจร	*	*	**	
ความเหมาะสมของสี และวัสดุ	ประเภทสี และการใช้วัสดุตกแต่ง	*	**	*	
ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก	จำนวนอุปกรณ์สื่อจัดแสดงที่ทันสมัย	*	*	*	
ความเหมาะสมของบรรยากาศ สภาพแวดล้อม	ความรู้สึกสะดวกสบาย ปลอดภัย และเป็นส่วนตัว	**	*	*	
ความเหมาะสมของพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ และพื้นที่สันทนาการ	จำนวนพื้นที่การเข้าชมและที่นั่งของผู้ใช้	*	*	**	
ระดับความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ : * น้อย / ** ปานกลาง / *** มาก					

จากผลการประเมินข้อมูลปัจจัยตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพกายภาพของพื้นที่ภายในอาคารกรณีศึกษา พบว่าลักษณะของพื้นที่มักปรากฏองค์ประกอบทางกายภาพภายในอาคารที่ค่อนข้างแตกต่างกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นความสอดคล้องระหว่างรูปแบบพื้นที่ใช้งานกับกิจกรรมของฝ่ายงานต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมในหลากหลายปัจจัย อาทิ ตำแหน่งของรูปแบบการจัดวางพื้นที่จัดแสดง ขนาดของพื้นที่ในแต่ละส่วนจัดแสดงวัตถุโบราณที่มีความต่างกับทางสัญจรของผู้เข้าชม รวมถึงงานสถาปัตยกรรมภายในด้านประเภทสี และการใช้วัสดุสำหรับการออกแบบตกแต่งภายในที่ไม่สื่อถึงอัตลักษณ์ภายใต้บริบทชุมชน สังคมริมแม่น้ำท่าจีนโดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพของพื้นที่ที่แสดงผลสำรวจมานั้น แสดงให้ทราบถึงภาพรวมด้านประสิทธิภาพของการใช้สอยพื้นที่ที่ไม่ได้คำนึงถึงการออกแบบตกแต่งภายในให้สื่อถึงอัตลักษณ์ภายใต้บริบทชุมชนสังคมริมแม่น้ำท่าจีน อย่างไรก็ตามผลการประเมินข้อมูลปัจจัยตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพของพื้นที่ในลำดับแรกนั้น สามารถนำมาสู่ประเด็นที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ผลต่างๆ เพื่อเสนอรายละเอียดแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในโครงการกรณีศึกษาภายใต้ขอบเขตในงานวิจัย โดยสามารถแบ่งตามขั้นตอนการวิจัย ดังภาพที่ 3

ภาพ 3 รายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย และขั้นตอนการวิจัย

2. ข้อมูลนำเสนอผลการวิจัยด้านการออกแบบตกแต่งสถาปัตยกรรมภายใน (Interior architectural design presentation) การนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลงานออกแบบตามแนวคิดหลัก (Interior architectural conceptual design and Interior architectural design Analysis) การนำเสนอรายละเอียดงานออกแบบ ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการนำเสนอขั้นตอนเริ่มแรกในกระบวนการออกแบบตกแต่งภายใน (J., Bejrananda, 2008) ที่ได้ระบุกำหนดไว้ตามกระบวนการพัฒนาการออกแบบสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นภายใต้ขอบเขตพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ โดยอธิบายข้อมูลผ่านการแสดงแบบทางสถาปัตยกรรม อาทิ ผลงานการเขียนแบบอธิบายรายละเอียดผังพื้นที่สถาปัตยกรรมภายในเกี่ยวกับผังพื้นที่ใช้สอยในส่วนงานต่างๆ (Zoning plan interior design) รูปตัดพื้นที่อาคาร (Interior elevation drawings) และภาพจำลอง 3 มิติด้านสถาปัตยกรรมภายใน (Interior Architectural 3D Perspective)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิดการออกแบบตกแต่งภายใน (Concept and corporate design) อาคารศูนย์การเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพื้นที่อาคารเก่า ให้สามารถนำมาใช้เป็นพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ผ่านวิธีการจัดแสดงนิทรรศการด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

พบว่าทฤษฎี แนวคิดหลักการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในเกี่ยวกับอาคารศูนย์การเรียนรู้ นั้น โดยทั่วไปแล้วมักประกอบด้วย 2 ส่วนพื้นที่คือ 1. พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning : SDL) มักปรากฏพื้นที่สำหรับการเรียนรู้จากกลุ่มการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ (Collaborative learning) ในความแตกต่างของเนื้อหาสาระของพื้นที่นั้น และ 2. พื้นที่การเรียนรู้ด้วยกลุ่มบุคคลจัดดำเนินการ (Provide sponsored) โดยทั้ง 2 พื้นที่ดังกล่าวจะถูกกำหนดพื้นที่ขึ้นด้วยกิจกรรมหรือ

วิธีจัดแสดงที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการรับรู้ข้อมูล ซึ่งจะปรากฏรูปแบบของการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในอีกลักษณะหนึ่งที่ว่า “การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Random or incidental learning)” อาจเป็นผลพลอยได้จากเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ผู้เรียนรู้ได้เจตนาหรือพบข้อมูลโดยตรงจากพื้นที่จัดแสดงจากแหล่งข้อมูลดังนี้ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาถูกนำเสนอจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการที่ต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 แหล่งคือ แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Panaro, Julius and Marfin Zolnik ในปี 1979 ได้อธิบายข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับสัดส่วนผู้ใช้พื้นที่กับพื้นที่ว่างสำหรับการจัดแสดง ต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่จัดแบ่งกลุ่มการนำเสนอให้เอื้อประโยชน์ต่อการสรรค์สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากแนวคิดระหว่างการเรียนรู้ที่จัดแสดง ข้อมูลที่ปรากฏ และประสบการณ์ที่ผู้เข้าชมจะได้รับจากสิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างมโนภาพต่อการออกแบบพื้นที่ที่ต่างกันในแต่ละเรื่องราวการนำเสนอภายใต้บริบทพื้นที่ภายในอาคาร ความต้องการที่ถูกกำหนดขึ้นหรือพื้นที่จากความต้องการมักเรียกพื้นที่ดังกล่าวว่า “พื้นที่สร้างสรรค์แห่งการเรียนรู้ (Creative learning space)”

สำหรับหลักการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ (Design of learning space) มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ที่มีรูปแบบที่หลากหลายน่าสนใจสำหรับผู้เรียนรู้ และนักจัดการการเรียนรู้ ซึ่งการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมไม่เพียงแต่มีผลต่อการเรียนรู้ แต่ยังเป็นประสบการณ์ที่สร้างความประทับใจ และการกระตุ้นเร้าความคิดสร้างสรรค์สร้างประสบการณ์ให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดแสดง ดังนั้น “พื้นที่การเรียนรู้” (Learning Space) จึงมีแนวคิดที่เป็นต้นกำเนิดจากศาสตร์ด้านการศึกษาและการสอน ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพหรือเสมือนจริงที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้มีการพัฒนาไปตามกาลเวลาเพื่อสร้างหรือออกแบบพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ส่งเสริมแนวทางการศึกษาที่หลากหลายและเป็นพลวัต ผ่านวิธีการจัดแสดงอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยเนื้อหาที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย (S., Chalayasap, 2023)

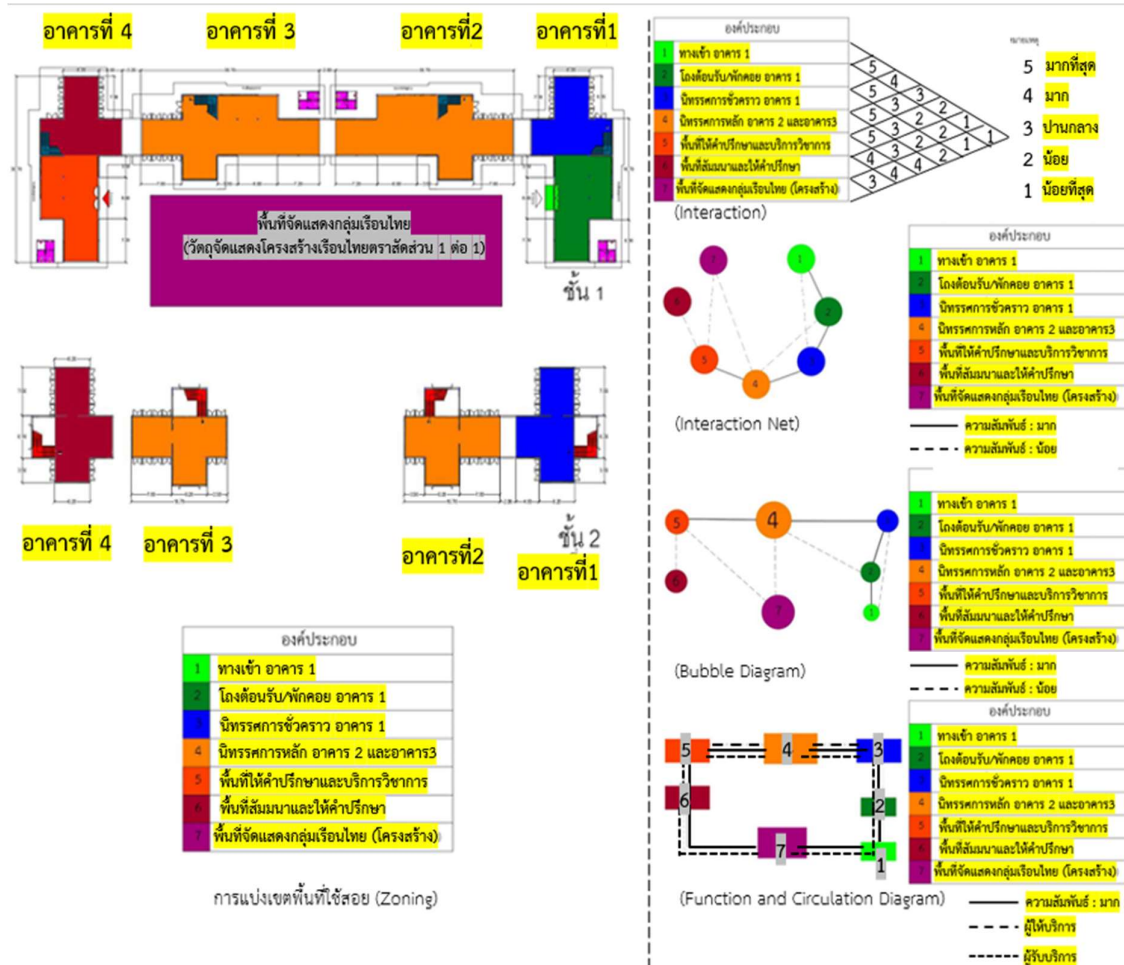
นอกจากนี้การเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจสำหรับการออกแบบพื้นที่ให้ส่งเสริมการเรียนรู้จากพื้นที่ส่วนนั้น และจำเป็นต้องสรรค์สร้างความหลากหลายของบรรยายสำหรับการรับรู้ควบคู่กับวัตถุจัดแสดงในเวลาเดียวกัน และมีเทคนิคการนำเสนอที่ยืดหยุ่นด้านวิธีจัดแสดง เพื่อให้นำเสนอข้อมูลให้สามารถปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้ใช้และการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคลที่แตกต่างของช่วงอายุ สิ่งเหล่านี้ล้วนเสริมสร้างสนับสนุนการเรียนรู้ให้สอดคล้องตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาแบบร่วม สมัยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำพื้นที่ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์หรือปรับปรุงพื้นที่ผ่านกระบวนการออกแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการในแต่ละกิจกรรมของช่วงยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคม เสริมสร้างรายได้และสร้างสังคมเฉพาะกลุ่มของชุมชนที่สนใจในเรื่องราวสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารให้มีคุณค่ามากขึ้น ลักษณะของรูปแบบเหล่านี้เรียกว่า “Adaptive Reuse Space Design” (Lennon, Jane, and Steve, 1996)

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้พื้นที่จัดแสดงมีความครบถ้วนสมบูรณ์ สื่อความสัมพันธ์ด้านการออกแบบพื้นที่เรียนรู้ อาทิ การกำหนดหรือออกแบบทางสัญจรในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องพื้นที่จัดแสดงตามลำดับเรื่องราวด้วยการออกแบบแสงสว่างที่ได้คุณภาพเหมาะสมต่อการใช้งาน และส่งเสริมบรรยากาศขณะเข้าชมในส่วนพื้นที่จัดแสดงด้วยเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมด้านอุปกรณ์การให้แสงสว่าง

วัตถุประสงค์ที่ 2 นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับรายละเอียดประกอบแบบการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน (Interior Architecture design presentation) เพื่อให้เหมาะสมต่อพฤติกรรมผู้รับบริการ และผู้ให้บริการด้านการออกแบบพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ผ่านวิธีการจัดแสดงนิทรรศการตามบริบทพื้นที่ตั้งโครงการในสถานศึกษา

ผู้วิจัย และคณะได้เก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ อาทิ ข้อมูลด้านผู้ใช้งานและผู้ให้บริการ เกี่ยวกับพฤติกรรมลักษณะการใช้งานต่อพื้นที่ใช้สอยในความต่างของกิจกรรม ข้อมูลของหน่วยงานภายในองค์กรด้านความสัมพันธ์ของพื้นที่ภายในอาคารกรณีศึกษา ข้อมูลด้านขนาดสัดส่วนพื้นที่ในการใช้งานการกำหนดเส้นทางทางสัญจร และข้อมูลด้านความต้องการพื้นที่สรรค์สร้างที่เอื้อประโยชน์สำหรับการออกแบบตกแต่งภายในพื้นที่ในด้านกิจกรรมอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมสำหรับการจัดแสดงด้วยเทคนิคด้านแสง สี แสง ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับเรื่องราวเนื้อหาที่ตรงต่อความต้องการที่แท้จริงตามกายภาพอาคารในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้นำมาสู่การจัดทำข้อมูลอย่างมีระบบตามกระบวนการแนวคิดออกแบบตกแต่งภายในพื้นที่ เพื่อการแผนงานด้านการออกแบบพื้นที่ และสรุปผลการวิเคราะห์ก่อนการจัดผังภายในอาคารกรณีศึกษา

ภายหลังจากการจัดทำข้อมูลทั้ง 5 ด้านดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยและคณะได้ประมวลผลตามกระบวนการสร้างแนวคิด ออกแบบตกแต่งภายในสามารถแสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กิจกรรมและสัดส่วนพื้นที่ใช้สอย ภายในอาคารกรณีศึกษา สามารถอธิบายผล User behavior diagram Matrix diagram และ Bubble diagram ดังภาพที่ 4

ภาพ 4 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรม ความสัมพันธ์ของพื้นที่และสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารหลัก User behavior diagram Matrix diagram และ Bubble diagram

โดยการศึกษาข้อมูลด้านความต้องการของผู้ใช้งานดังกล่าว สามารถนำไปตอบผลตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทาง สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนด้านการออกแบบสร้างสรรค์

ดังนั้น ขั้นตอนการออกแบบเริ่มแรกจะให้ความสำคัญถึงประเด็นด้านการศึกษาลักษณะข้อมูลเฉพาะขององค์กรเป็นลำดับแรก เพื่อให้นำมาวิเคราะห์และพิจารณาค้นหาแนวทางในการออกแบบให้ตอบสนองความต้องการการใช้สอยพื้นที่เกี่ยวกับที่ให้ความรู้และพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ เกี่ยวกับการวางผังบริเวณ จากนั้นจึงสร้างแบบร่างอาคาร (Lay-out plan) ที่สามารถแสดงให้ทราบถึงการผลิตที่มาจากปัญหาของพื้นที่ และทำความเข้าใจสำหรับกำหนดแนวทางในการพัฒนาแบบจากแนวทางการออกแบบ (Conceptual design) ตามลำดับขั้นตอน ให้เป็นไปตามกระบวนการพื้นฐานด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในในระดับขั้นพื้นฐานต่อไป

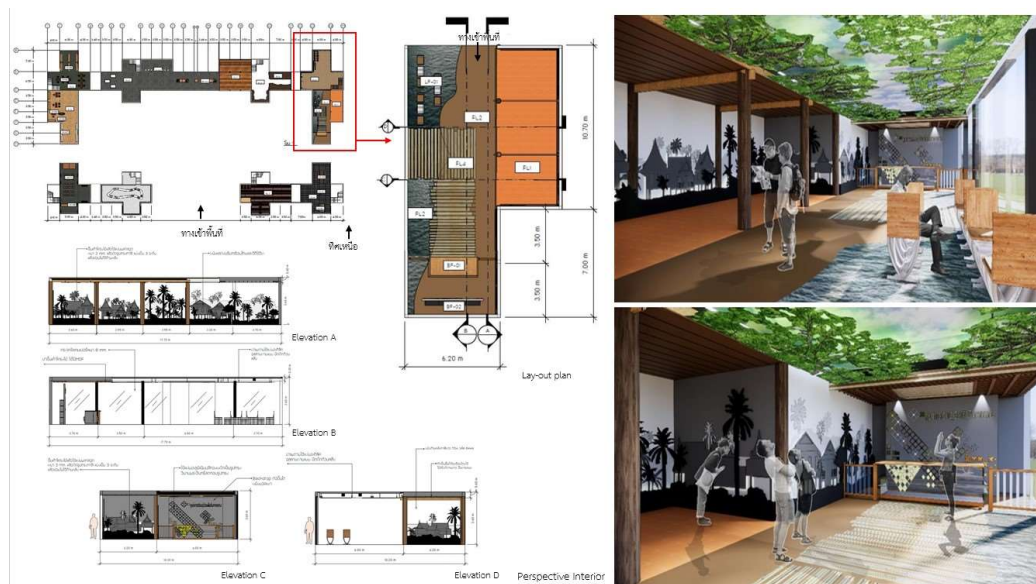
ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพสถาปัตยกรรม และข้อมูลด้านความต้องการของพื้นที่ใช้สอยตามลำดับขั้นตอนการพัฒนาแบบ และสามารถนำเสนอผลงานการออกแบบภายใต้แนวคิดหลักในการออกแบบ โดยเริ่มจากการกำหนดแนวคิดหลักในการออกแบบตกแต่งภายในพื้นที่โครงการตามสัดส่วนพื้นที่กิจกรรมในแต่ละข้อมูลสื่อผ่านพื้นที่จัดนิทรรศการ โดยผู้วิจัย

และคณะได้รับแรงบันดาลใจเพื่อกำหนดแนวคิดหลักในการออกแบบตกแต่งภายใน จากเรื่องราวด้าน “ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทชีวิตสังคมชุมชนในสมัยก่อน” ที่สื่ออธิบายผ่านบริบทชีวิตสังคมชุมชนในยุคสมัยช่วงการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ซึ่งระหว่างการสัญจรในช่วงยุคสมัยนั้นมักปรากฏความผูกพันระหว่างเรือนพื้นถิ่นที่ก่อรูปจากภูมิปัญญาเชิงช่างที่สรรค์สร้างรูปแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรือนตามลักษณะรูปแบบบริบทพื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณสายแม่น้ำ นั่นคือ “ความเคลื่อนไหวของบริบทการดำรงอยู่” ดังนั้นแนวคิดหลักในการออกแบบตกแต่งภายในพื้นที่จึงทำให้เลือกใช้ บรรยากาศที่แตกต่างกันในแต่ละบริบทการครองชีพ และความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นตามองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรมที่มักปรากฏอยู่บริเวณริมขอบพื้นที่ของกลุ่มแม่น้ำท่าจีน ซึ่งถือเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบพื้นที่ทั้ง 4 อาคาร โดยนำรูปแบบของลักษณะการไหลของสายน้ำที่เคลื่อนไหว และสื่ออธิบายข้อมูลด้านวัสดุก่อสร้างเรือนที่ก่อรูปตามพัฒนาการ สืบต่อกันมาจากภูมิปัญญาตามวิถีชุมชนสังคมริมแม่น้ำ โดยอาศัยการจัดแสดง และถ่ายทอดเรื่องราวในแต่ละช่วงพื้นที่ ที่แม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบองค์ประกอบเรือนพื้นถิ่น หรือ วัสดุที่ใช้ก่อสร้างเรือนในส่วนต่างต่าง ๆ โดยอธิบายแนวคิดการออกแบบภายในอาคารตามลำดับพื้นที่ภายใต้ขอบเขตการทำวิจัย ดังนี้

แนวคิดการออกแบบพื้นที่โถงต้อนรับพักคอย พื้นที่นิทรรศการชั่วคราว และพื้นที่นิทรรศการถาวร

ผู้วิจัย และคณะได้รับแรงบันดาลใจการนำแนวคิดเรื่อง ศาลาริมน้ำการสัญจรในสมัยก่อน ซึ่งผู้คนในยุคสมัยนั้นมักใช้การเดินทางสัญจรโดยเรือเป็นหลัก อาทิ บริบทการเข้าถึงพื้นที่ ก่อนเข้าสู่ตัวเรือนจะต้องผ่าน บริเวณพื้นที่ศาลาริมน้ำก่อนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งศาลาริมน้ำที่โดดเด่นเปรียบเสมือนห้องรับแขกก่อนเข้าสู่พื้นที่ภายในบ้าน

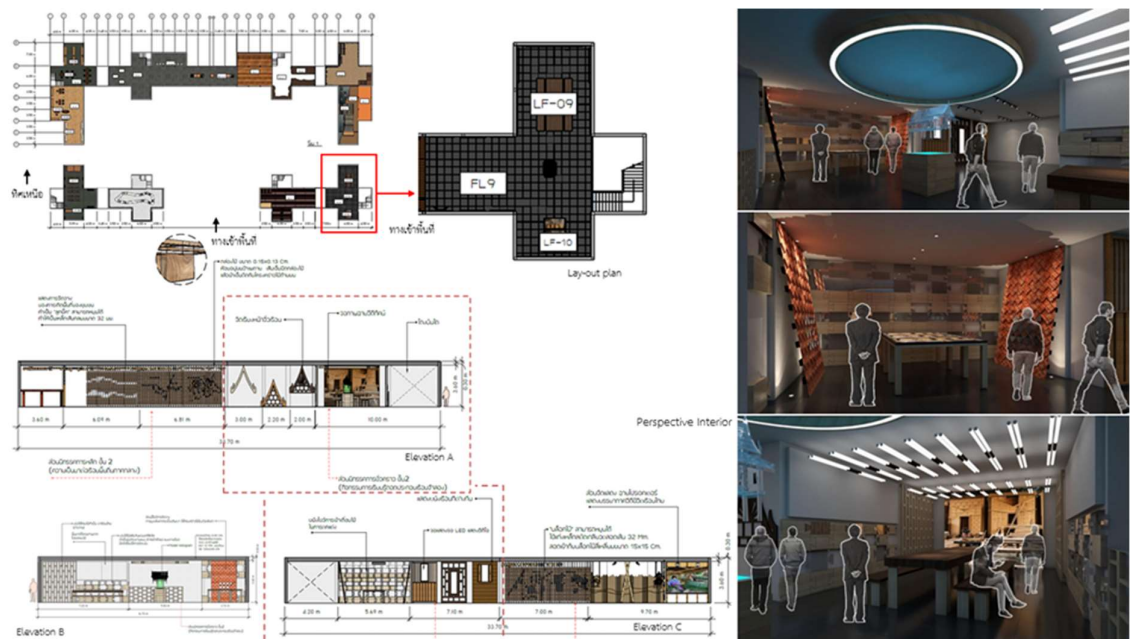
อีกทั้งศาลาริมน้ำยังเรียบเสมือนพื้นที่ สื่อนัยยะการต้อนรับ หรือ พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล ซึ่งอาจเปรียบได้ว่าศาลาริมน้ำนั้น เป็นตัวแทนด้านบริบทพื้นที่ส่วนประชาสัมพันธ์ได้อีกนัยยะหนึ่ง ที่สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ภายใต้บริบทสังคมริมแม่น้ำที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน

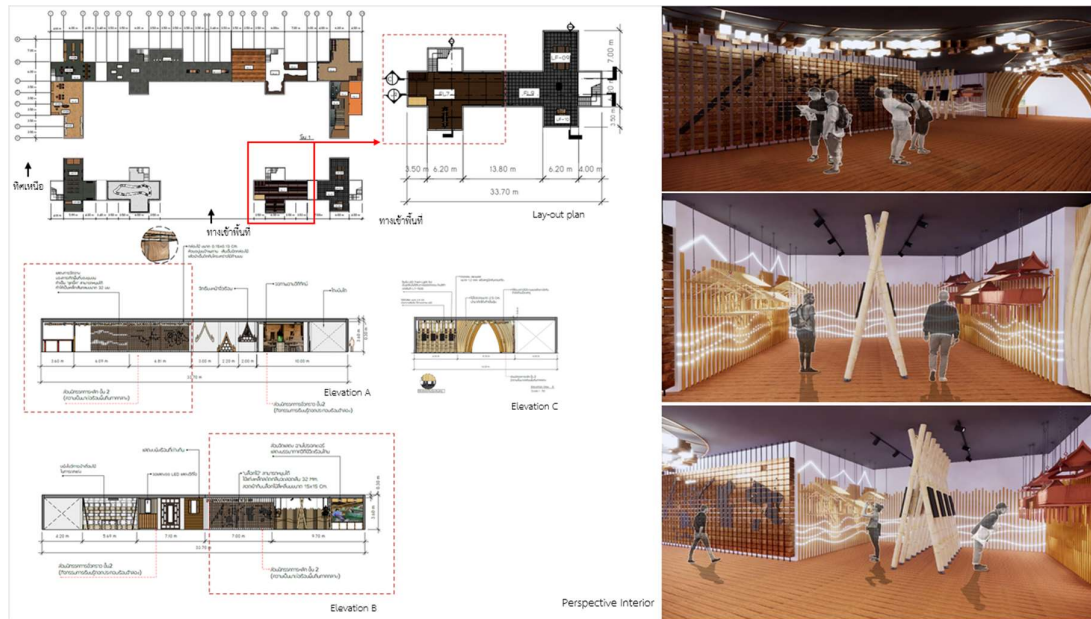
ภาพ 5 แสดงผังบริเวณ และภาพทัศนียภาพพื้นที่โถงต้อนรับพักคอย
ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

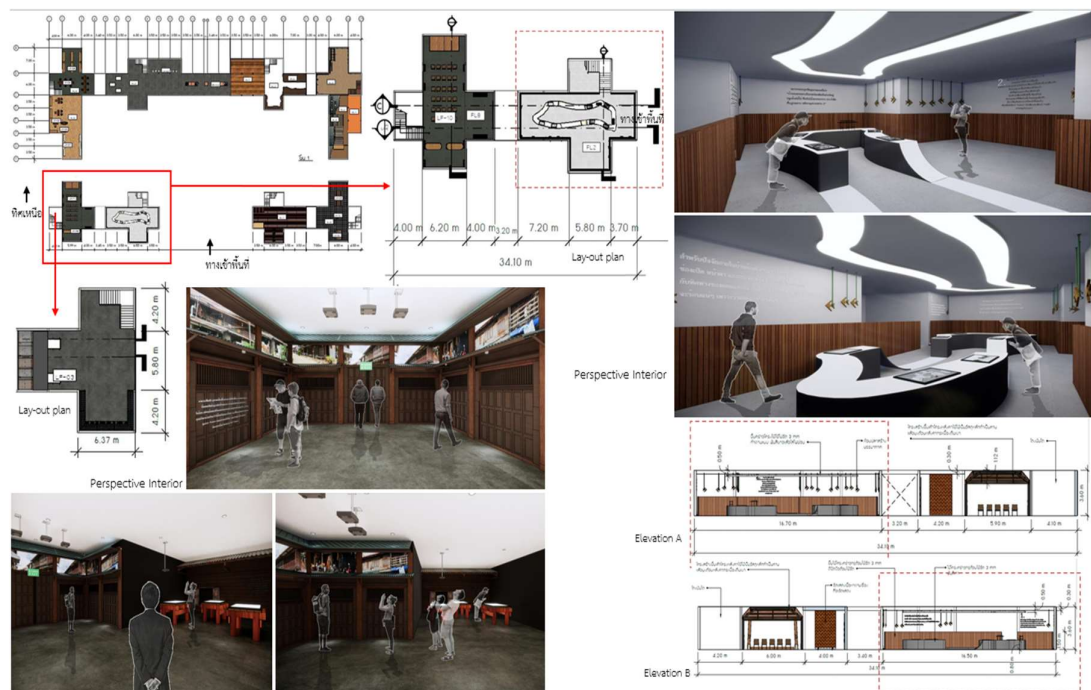
ภาพ 6 แสดงผังบริเวณและภาพทัศนียภาพพื้นที่นิทรรศการชั่วคราวชั้น 1 (วัสดุก่อสร้างในเรือนพื้นถิ่น ผนัง)
ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

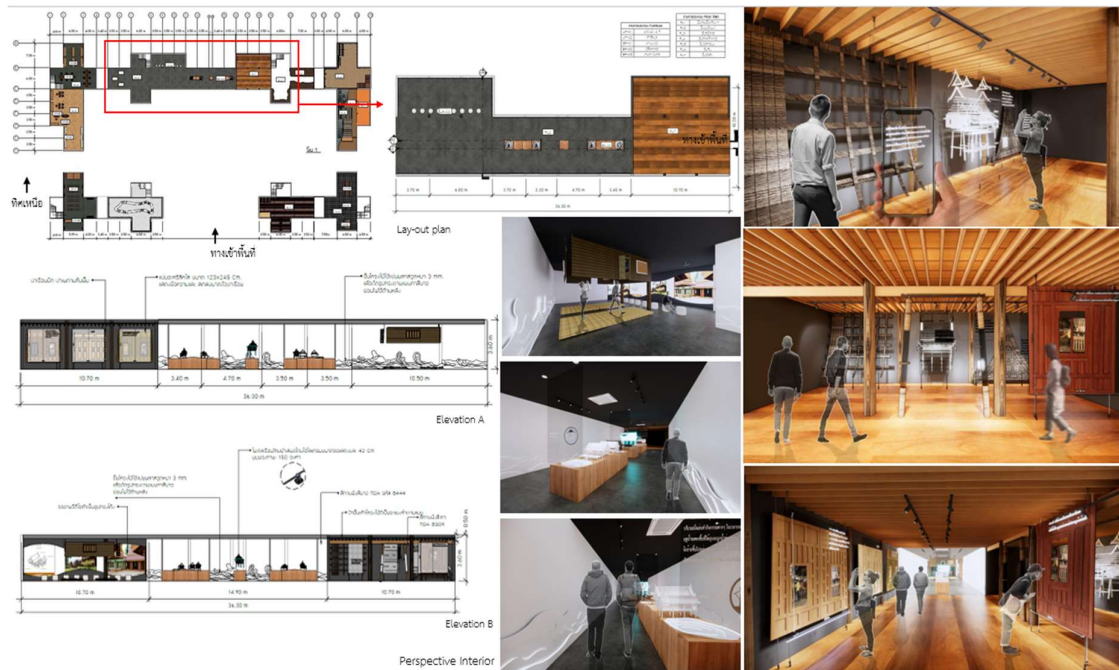
ภาพ 7 แสดงผังบริเวณและภาพทัศนียภาพพื้นที่นิทรรศการชั่วคราวชั้น 2 (วัสดุก่อสร้างในเรือนพื้นถิ่นหลังคา)
ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

ภาพ 8 แสดงผังบริเวณและภาพทัศนียภาพพื้นที่นิทรรศการถาวร (รูปลักษณะเรือนพื้นถิ่น 2)
ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

ภาพ 9 แสดงผังบริเวณและภาพทัศนียภาพพื้นที่นิทรรศการถาวร (บริบทที่ตั้งเรือนพื้นถิ่น)
ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

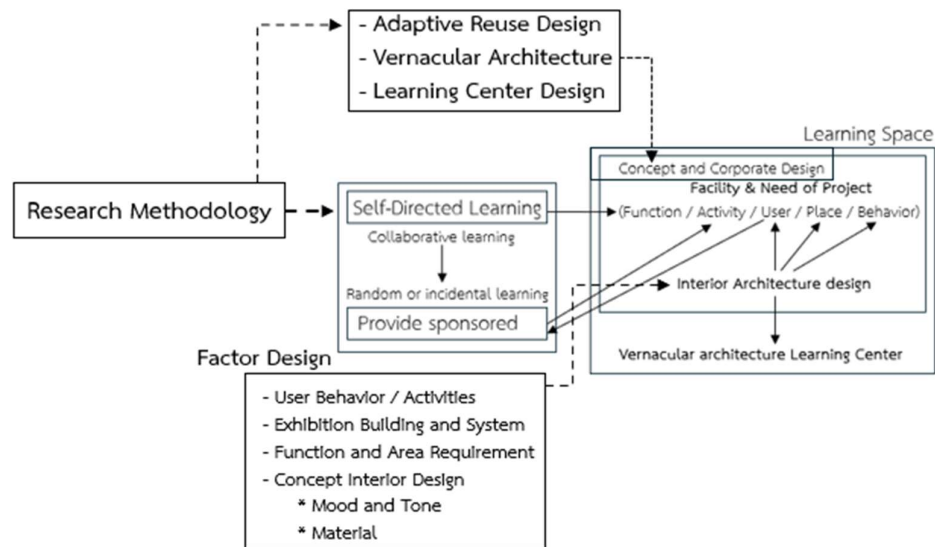
ภาพ 10 แสดงผังบริเวณ และภาพทัศนียภาพพื้นที่นิทรรศการถาวร (องค์ประกอบโครงสร้างเรือนพื้นถิ่น ด้วยสื่อจัดแสดง Exhibition Technology) ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

ภาพ 11 แสดงผังบริเวณและภาพทัศนียภาพพื้นที่สัมมนาและพื้นที่บริการด้านวิชาการ
ที่มา: S., Chanchuphon. (2021).

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับเรือนอยู่อาศัยนั้น พบว่าลักษณะการจัดการพื้นที่ในรูปแบบการกระตุ้นเราให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ถ่ายทอดรับรู้ควบคู่กับการออกแบบสภาพแวดล้อมของพื้นที่กิจกรรมนั้น ประสพการณ์จากการจดจำให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดแสดง ดังนั้นพื้นที่แห่งการรับรู้ดังกล่าวจะเป็น "พื้นที่การเรียนรู้" (Learning space) จากเรื่องราวการจัดแสดงนิทรรศการผสมผสานแนวคิดการออกแบบตกแต่งภายใน ที่คำนึงถึงข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้สอยบริเวณพื้นที่ในแต่ละกิจกรรมและเรื่องราวจัดแสดง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นศาสตร์ด้านการศึกษาและการเรียนรู้จากกระบวนการออกแบบสภาพแวดล้อมตามบริบทของเนื้อหาสาระที่จัดแสดงหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงข้อมูลในแต่ละส่วนพื้นที่ภายในอาคาร อีกทั้ง ยังสร้างความสำคัญด้านบูรณาการเชิงพื้นที่ที่กิจกรรม อันเนื่องมาจากผลของการออกแบบสร้างสภาพแวดล้อมที่ผ่านกระบวนการออกแบบตกแต่งภายในอาคารภายใต้เรื่องราว เนื้อหาการจัดแสดงที่ได้กำหนดไว้จากการจัดลำดับ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อจัดแสดงเทคโนโลยีสอดคล้องกับการนำเสนอเรื่องราวด้วยอุปกรณ์จัดแสดง และเครื่องมือการถ่ายทอดความรู้อย่างง่ายในมิติภาพจำด้วยการมองเห็น และวัตถุจัดแสดง หรือการสัมผัสรู้สึกในรูปแบบต่าง ๆ พื้นที่การเรียนรู้จำเป็นต้องสามารถอธิบายข้อมูลผ่านวิธีการสอนด้วยประสบการณ์การรับรู้จากภาพและเสียงด้วยการจดจำในแต่ละพื้นที่ จัดแสดงให้มีประสิทธิภาพต่อการรับรู้ องค์ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ผ่านกระบวนการออกแบบตกแต่งภายในนั้น จะปรากฏลักษณะรูปแบบการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นเราให้ผู้เข้าใช้บริการอยากเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงพื้นที่ที่ถูกออกแบบอย่างสวยงามและเหมาะสมสอดคล้องระหว่างข้อมูลเรื่องราว และวัตถุจัดแสดงจะช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า รับรู้และรู้สึก (Making sense) จากประสาทสัมผัสของผู้เข้าชมในขณะเวลานั้น บริเวณพื้นที่ดังกล่าวถือเป็นพื้นที่ที่สามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้อย่างอิสระ ช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนอย่างมีประสิทธิภาพส่งต่อการรับรู้ได้เหมาะสมมากขึ้น โดยมีการจัดสรรทรัพยากร และอุปกรณ์การเรียนรู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์การสอนผ่านวัตถุจัดแสดง เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนจากความรู้สึกที่มีความสุขและปลอดภัยเชื่อมโยงระหว่างผู้นำเสนอข้อมูล วัตถุจัดแสดง กิจกรรมสื่อการเรียนรู้ และผู้ใช้บริการ สะท้อนผลที่เกิดขึ้นให้พบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นการแบ่งปันความรู้ และทำงานร่วมกันภายในพื้นที่กิจกรรมอาคารศูนย์การเรียนรู้

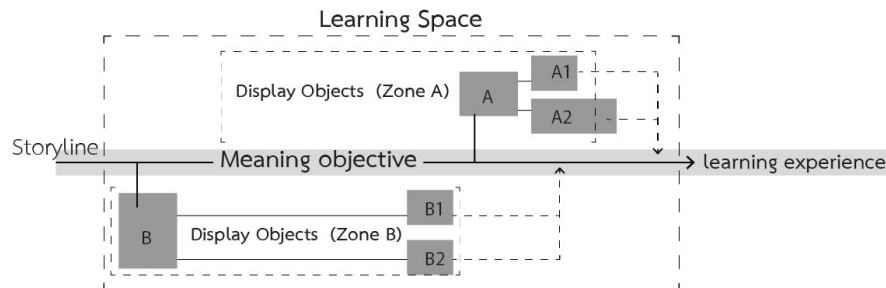

ภาพ 12 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกแบบตกแต่งภายในอาคารศูนย์การเรียนรู้สำหรับปรับปรุงพื้นที่อาคารเก่า
ที่มา: S., Sonthichai. (2024)

การสรุปผลวิจัย

ผลการวิจัยภายใต้หัวข้อ แนวทางการออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้เรือนพื้นถิ่นลุ่มแม่น้ำท่าจีนกรณีศึกษา อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชัยนาทนี้ จังหวัดชัยนาท สามารถนำมาสรุปผลว่า การออกแบบตกแต่งภายในศูนย์การเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงประเด็นสำคัญคือ ความหมายของวัตถุประสงคสำหรับการจัดแสดงเรื่องราว (Meaning objective to storyline) ตามบริบทของพื้นที่กิจกรรมแห่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุจัดแสดงตามองค์ประกอบของส่วนพื้นที่ภายในอาคารนั้น ๆ

โดยกำหนดกรอบ "พื้นที่การเรียนรู้" (Learning space) ด้วยเส้นเรื่องจากข้อมูลที่สืบค้นหรือต้องการที่จะนำเสนอในรูปแบบสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งนี้ การนำเสนอจำเป็นต้องอาศัย Meaning objective เป็นแกนกำหนดเส้นทางสัญญาณของการเรียนรู้ ตามลำดับเป็นขั้นตอนในแต่ละพื้นที่จัดแสดง สามารถนำเสนอวัตถุจัดแสดงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อความเข้าใจของผู้รับบริการ การแบ่งส่วนพื้นที่เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถจะอธิบายถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในแต่ละมุมมองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การกำหนดกรอบของพื้นที่การเรียนรู้จึงจำเป็นต้องวางแนวทางของเนื้อหาและวัตถุจัดแสดงไว้ให้สอดคล้องและชัดเจนให้มากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลที่ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงให้ผิดพลาดน้อยที่สุด อาจจะสามารถใช้แนวทางความหมายของวัตถุประสงคสำหรับการจัดแสดงเรื่องราว ดังรายละเอียดจากภาพนี้ 13

ภาพ 13 แนวทางความหมายของวัตถุประสงคสำหรับการจัดแสดงเรื่องราว
(Meaning objective to storyline guideline) ที่มา: S., Sonthichai. (2024)

ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะ

1. การออกแบบจัดวางพื้นที่ภายในอาคารควรคำนึงถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกับพื้นที่การเรียนรู้และพื้นที่จัดแสดง อาทิ ช่องเปิดของอาคาร ลักษณะโครงสร้างเดิมของอาคารที่ยังคงคุณค่า สื่อถึงแนวคิดของผู้ออกแบบอาคาร
2. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาบูรณาการเชิงแนวคิดด้านการออกแบบตกแต่งภายใน ดังนั้นการเสนอแนวคิดสำหรับการออกแบบพื้นที่ด้วยภาพจำลองบรรยากาศ อาจจะมีข้อจำกัดถึงการทำความเข้าใจถึงความเป็นไปได้ในด้านการก่อสร้างจริง ส่งผลให้บางลักษณะพื้นที่จึงเป็นเพียงแคแนวคิดจากมโนทัศน์เพียงด้านเดียวจากผู้ออกแบบ

เอกสารอ้างอิง

J., Banjongpark. (2003). **Evolution of the relationship between water and community**

Case study : Bangkok Noi Canal. Silpakorn University, Thailand.

J., Bejrananda. (2008). **Interior Environment of Vernacular House Case Study: Khihlek Yai**

Village Bueng Kan Porvince. Bangkok : King Mongkut's Institute of Technology
Ladkrabang.

K., Kirdsiri. (2008). **Cultural Landscape.** Bangkok : SE-EDUCATION Public Company Limited,
Thailand.

- K., Haocharoen. (2016). **There are communities in the riverside market area in The - Suphan Buri to Nakhon Pathom**. Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University.
- K., Haocharoen. (2017). **Evolution of spatial identity in social and cultural living along the waterfront**. Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University.
- K., Hong Heng Seng. (2019). **Designing a temporary exhibition and educational program on languages and cultural of Southeast Asia of museum**. Bangkok : Burapha University.
- Kevin, L. (1960). **The image of the city**. London, Massachusetts Institute of Technology.
- Lennon, Jane, and Steve. (1996). **Cultural Landscape Management**. New York. Australian Alps Liaison Committee.
- Mickey A. Palmer. (1981). **The architect's guide to facility programming**. Washington, D.C. : American Institute of Architects.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). **National Economic and Social Development Plan**. Issue 12 (2017-2021). Bangkok.
- Panaro, Julius and Marfin Zolnik. 1979. **Human Dimension & Interior Space**. New York : Whitney Library of Design.
- P., Kamphusaen. (2009). **Guidelines for managing cultural landscapes Case study of Chanthaboon riverside community province in Chanthaburi**. Silpakorn University, Thailand.
- P., Sukmanee. (2015). **Developing the Chanthaboon riverside community with the concept of social enterprise**. Liberal Arts Thesis. The Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University.
- Phrakru S., Thiraphatto (Chulchua). S., Phakdisaen. (2022). **Living together in a new way of life -society multicultural community On the banks of the Chanthaboon River, Mueang District, Chanthaburi** : Journal of MCU Ubon Review. Ubon Ratchathani.
- S., Chanchuphon. (2021). **Project to suggest interior design of the regional vernacular house learning center**. Bangkok : Suan Sunandha Rajabhat University.
- S., Chalayasap. (2023). **Workshop project on designing learning spaces. Design of Learning -Space**. Bangkok: Suan Dusit University.

V., Horayangkura, B., Setthaworakit. (2013). **Fundamentals of Thai architectural identity**
The spirit of Thainess Iconic design :Thailand Science Research and Innovation.
Bangkok.

Mickey A. Palmer. (1981). **The architect's guide to facility programming**. Washington, D.C. :
American Institute of Architects.